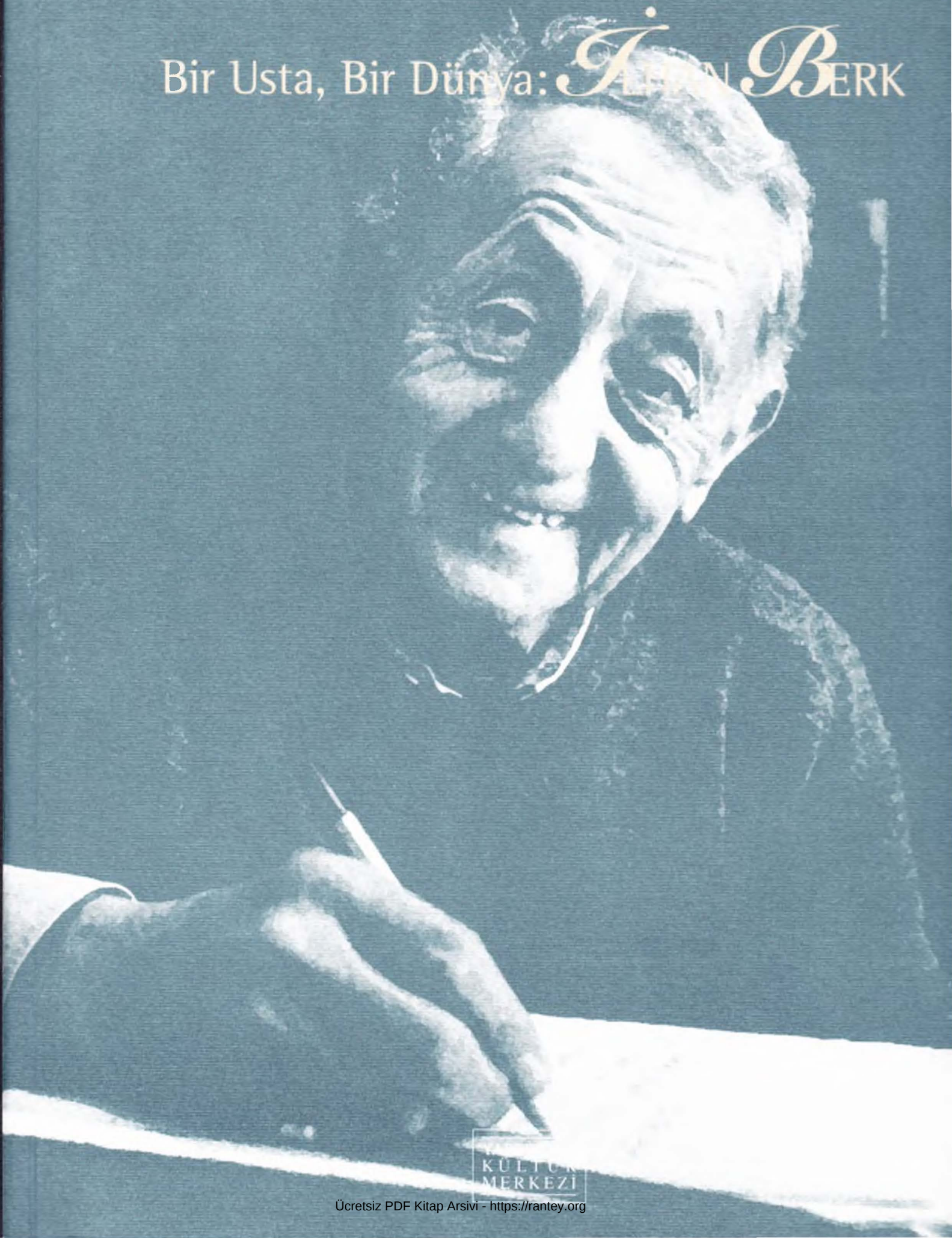

Bir Usta, Bir Dünya: İLHAN BERK

BİR USTA, BİR DÜNYA: İLHAN BERK

YATIRIM
KÜLTÜR
MERKEZİ

Bir Usta, Bir Dünya: *İ*LHAN *B*ERK

Hazırlayan: Fatma Türe
Grafik Tasarım: Mehmet Ulusel
Fotoğraf: Aydın Coşkun
Kapak Fotoğrafı: Ara Güler
Renk Ayrımı: Ofset Yapımevi

Katkılarından dolayı Hürriyet Gösteri ve Sayın Hami Çağdaş'a teşekkür ederiz.

Bu kitap Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde açılan
BİR USTA, BİR DÜNYA: İLHAN BERK
sergisi nedeniyle Ünal Ofset Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
tarafından 600 adet basılmıştır.
Mart 1995, İstanbul.

Bir Usta, Bir Dünya: İLHAN BERK

Fotoğraf: Ara Güler

Fotoğraf: İsa Çelik

İlhan Berk, Türk şiirinin, 1940'tan bu yana yaşadığı bütün yenilik hareketlerinin içinde yer almış, çoğu kez onlara öncülük etmiş, gençliğinden hiçbir şey yitirmeksizin ustalaşmış bir şah-şairi. Hem şiirinde, hem bucak bucak kaçmasına rağmen olağanüstü örneklerini tanıdığımız düzyazısında, Rimbaud'nun “mutlaka model olunmalı” şiarını benimsemiş gözüpek bir serüvenci. Onu lirik, erotik, kendi deyişiyle cehennemden söküp alınmış dünyasıyla sergilerken, çizgisiyle yazısıyla aynı vitrinlerde buluşturmayı denedik. “Bir Usta, Bir Dünya” dan böylece İlhan Berk de geçti, kaldı.

YAPI KREDİ

Fotoğraf: İsa Çelik. 1984

İLHAN BERK

İlhan Berk, 1918 yılında Manisa'da doğdu. Balıkesir Necati Bey ilköğretmen Okulu'nu bitirdi. Giresun'un Espiye bucağında iki yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Eğitimini Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nde tamamladı (1945).

1945 ve 1955 yılları arasında Zonguldak, Samsun ve Kırşehir'de ortaokul öğretmenliği, 1956 ve 1969 yılları arasında da Ankara'da Ziraat Bankası Yayın Bürosu'nda mütercimlik yaptı ve emekli oldu.

Yazı yazmaya, Manisa Halkevi dergisinde başladı (1935). İlk şiir kitabı olan *Güneşi Yakanların Selamı* yine aynı dergi tarafından yayınlandı. Destansı yönünün ağır bastığı, adeta bir Türk Walt Whitman'ı olarak adlandırıldığı dönemde *İstanbul 1939-1947* (1947); *Günaydan Yeryüzü* (1952); *Türkiye Şarkısı* (1953) ve *Köroğlu* (1955)'nu yayımladı.

Sonraki eserleri İkinci Yeni'den eski şiirimize, kendi Atlası'nı kurmaktan düzyazı şiirlere, aforizmalardan harfleri, nesneleri ve semtleri sevmeye dek genişleyen çok kollu bir şiir ırmağıydı: *Galile Denizi* (1958); *Çivi Yazısı* (1960); *Otağ* (1961); *Mısırkalyoniğne* (1961); *Aşıkane* (1968); *Şenlikname* (1972); *Taşbaskısı* (1975); *Atlas* (1976); *Kül* (1978); *İstanbul Kitabı 1947-80* (1980); *Deniz Eskisi* (1982); *Delta ve Çocuk* (1984); *Galata* (1985); *Güzel Irmak* (1988); *Pera* (1990); *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* (1993).

Şifalı Otlar Kitabı ve *Bir Uzun Adam* isimli otobiyografik anlatılarını 1982 yılında yayımlayan Berk, günlük ve deneme türlerinde de eserler verdi: *Elyazılarına Vuruyor Güneş* (1983); *Şairin Toprağı* (1992); *İnferno* (1994); *Kanath At* (1994).

Bu eserlerinden *Kül* 1979 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü *İstanbul Kitabı* 1980 Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Deniz Eskisi* 1983 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Güzel Irmak*'sa 1988 Simavi Edebiyat Ödülü'nü (Ferit Edgü ile birlikte) kazandı.

Edebiyatımızın en köklü geleneğe sahip türü, hiç kuşkusuz şiirdir. Bir yandan Divan Şiiri bir yandan da Halk Şiiri, modern şiirin yanısıra genç kuşaklara zengin malzeme sağlamaktadır. Söylemek gerekir ki, son yıllarda gözlemlendiği gibi eski şiirin kimi izleklerine, mazmun düzenine ilgi gösteriliyor ve **gelenekten** yararlanma çabaları harcanıyor olsa bile, Divan ve Halk Şiiri ile aramıza kolay kapatılamayacak bir mesafe girdiği açıktır.

Sorunu sadece Cumhuriyet dönemi şiiri bağlamında düşündüğümüzde, özellikle 1930'lardan bu yana geçen süre içinde, şiirimizin **merkezi** figürlerinden biri de İlhan Berk'tir. Kişisel olarak beğenmek ya da beğenmemek ayrı bir sorun, ama İlhan Berk'in şiirini okumanın bir anlamda modern Türk şiirinin **tarihini** okumakla eş anlamlı olduğunu söylemek gerekir. Modern şiirimizin **yatak değiştirme** noktalarında daima Berk'in şiiriyle yüzyüze gelinmektedir çünkü.

Benim İlhan Berk'in şiiriyle tanışmam 1948 yılıdır. O tarihte kapanmış olan **Uyanış** (Servet-i Fünun) dergisinin 1940'lı yıllara ait bir cildinde N. İlhan Berk adıyla yayımlanan upuzun dizeli, çarşaf gibi şiirlere rastlamış ve sarsılmıştım. İstanbul üzerine, öykülemeci yanı ağır basan **toplumcu** şiirlerdi bunlar. Sonradan farkına varıldı ki, Walt Whitman'dan esinlenmişti. İlhan Berk, sonraki yıllarında bir başka toplumcu şairin, Pablo Neruda'nın doğa sevgisini, coğrafya tutkusunu çağrıştıran **Türkiye Şarkısı**, **Günaydın Yeryüzü**, ve **Köroğlu** adlı kitaplarında da toplumcu şair kimliğini korudu. Ama hemen vurgulamam gerekir: İlhan Berk'in toplumcu şiiri o yıllarda illegal partinin edebiyat anlayışı doğrultusunda üretilen ve ancak o biçimiyle kendi izler-çevresinde meşruiyet kazanan solcu şiirin toplumculuğundan belirgin bir sapmayı da temsil ediyor gibiydi.

Asıl kırılma ya da kopma Berk'in 1958 yılında yayımladığı **Galile Denizi** adlı kitabıyla başladı ve kısa sürede inanılmaz bir ivme kazandı Berk'in şiiri. Kendini tümüyle **modern** şiirin içinde kurmaya başladı şair. Kaynakları Mallarme, Ponge, Pound, e. e. cummings gibi Fransız ve Anglo-Sakson şairleriydi artık. **Dil** sorununun öneminin kavranılması konusunda, **İkinci Yeni** yıllardan bu yana İlhan Berk'e çok şey borçludur Türk Şiiri. **Deneycilikten** hiç korkmadı Berk, özgün olmak ve şiiri öyküden / öykülemekten kurtarmak için sapa yollara girmekten kaçınmadı. Bu yanıla bir **risk şiiri** denebilir İlhan Berk'in yapıtına. Bu şiiri her zaman tutmayabiliriz, ama **farklı doğrultular** konusunda uyarıcı olmadığını söyleyemeyiz.

Poetikasmı olgunlaştırdıkça deneyci kimliğinin de durulduğunu belirtmek gerekir İlhan Berk'in. Son yıllarda **yenilikçiliğini** korumakla birlikte bu şiirin çıkış yıllarındaki **insanal** öğeyi daha çok dikkate almaya başladığı söylenebilir. Şiirin **temsil / tasvir** çerçevesini araştırırken **anlamsız** savunması, o yılların ideolojik / politik söyleminin üst-belirlediği tartışmalar sırasında yeterince anlaşılamazdı elbet. Ama, daha sonra Berk'in reddettiğinin düzyazıya özgü bir **semantik** olduğu kavranıldı. Son şiir kitabı **Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum**'daki metinlerden birinde "Düşünürken buldum kayayı" diyor. "Anlamdan hep kuşku duydum" diyor. Ama bu, anlam çerçevesini genişletmekten başka ne anlama gelebilir? Şiir, anlamı hem önvarsayarak hem yadsıyarak oluşur. Edip Cansever için yazdığım bir yazıda "anlam hayalin kendisinden başka ne ki?" diye yazmıştım. Soruna buradan da bakmak gerekir.

Gerçi yeni iki kitabı çıktı İlhan Berk'in ama şiire 60 yılını adanmış bir ömre şapka çıkar- mak için ille de bir vesile gerekmiyor.

Ahmet Oktay
Milliyet, 19 Ocak 1995

Türk şiirinde en farklı biçimleri denemiş, en farklı kalıpları kullanmış şair İlhan Berk'tir ("Bir anlatı doymazıyım ben.."). Bu deneysellik, ya da deney çeşitliliği, şairin "usa karşı" bazı deklarasyonlarıyla da birleşerek, gerçeğe uymayan, yanlış bir "İlhan Berk" imgesi de yaratmış olabilir: Şiirin kendisine gidebilmek için şiir üzerine düşüncelerden kolayca vazgeçebilen bir şair: Bir kuramcı değil, bir yapıcı. Bu izlenimi güçlendiren bir başka nokta da Berk'in yapıtında, bir Ahmet Oktay, Cemal Süreya ya da Turgut Uyar'ın yazdığı türden şiir eleştirilerine, görece "nesnel" değerlendirme çalışmalarına pek rastlanmamasıdır. Zaman zaman yayımladığı denemeler, şiir üzerine düşüncelerini içeren defterler, kavramsal bir doğruluk iddiası içeren metinlerden çok, birer "şiir ucu" (Necatigil) ya da "şiir artığı" (Berk) olarak görülmüş olmalıdır: Şairin "poetikası" da şiirinin, hatta şairce davranışının bir parçasıdır. Bunun epeyce yaygın bir izlenim olduğunu gösteren belirtiler yok değil: Güzelırmak'ın geçen yıl yayımlanan ikinci basımının arka kapağında, kitapta yer alan ve Berk'in şiir üzerine bazı gözlemlerini, bazı düşüncelerini içeren "Şairin Kanı" şöyle tanıtılıyor: "(Şairin Kanı) kuramsallığı aşan şiir sanatına poetika sorununa eğiliyor." Bu notların da Berk'in şiirlerini çok andırdığı yadsınamaz, yine de unutulmuş bir şey var: Bir düşünsel ürünün kuramsallığı aşması için önce oradan geçmiş olması gerekir. Belki daha tuhaf olanı, şu: Aynı kapak yazısında, "Güzelırmak" bölümündeki şiirlerin de "insan gövdesi sorunsalını sorguladığı" belirtilmiş. Demek, İlhan Berk şiirleriyle kuramcılık yapıyor, kuramsal düşünceleriyle de şiir...

Şairin yine geçen yıl yayımlanan iki kitabı, Elyazılarına Vuruyor Güneş ve Şairin Toprağı bu türden yanılgıları giderecektir. Bu denemelerden ve günlük notlarından, Berk'in daha 1950'lerin başından beri sistemli bir poetika geliştirdiğini ve bütün şiirsel dönüşümleri içinde de bu poetikaya bağlı kaldığını görebiliyoruz. Bu, Aristoteles'inki gibi, başka şiirlerin ve farklı örneklerin ortak özelliklerinin soyutlanmasıyla elde edilmiş klasik bir şiir kuramı değil. Poe'nun platonik poetikasına da benzemiyor. Daha çok Valéry'ninkini andırıyor: Şairin kendi şiirlerini yazarken karşılaştığı somut sorunlarla ilgili açıklamalar, gerek duyduğu hazırlıkla ve üstlendiği emekle ilgili düşünceler. Bu şair, Valéry'de olduğu gibi, hem İlhan Berk hem de Şair: Yazım süreci içinde kendi ampirik kişiliğinin gündelik özelliklerinden sıyrılan ve işinin buyruğuna giren kişi. Öyle sanan ve biraz da öyle olan. Yine Valéry gibi, Atlas'ı yazan adam da şiirin şairinden bağımsız olduğuna inanıyor; üstelik, yalnız yazılıp bittikten sonra değil, daha yazılırken bile ona biraz kapalı olduğunu düşünüyor: "Şiiri doğrular yürütür, yanlışlar yapar."

Doğrudan doğruya çalışmanın kendi içinden türetilmiş bu türden bir poetikanın Türk şiirinde başka örneği var mıdır? Belki Yahya Kemal. Berk'in Yahya Kemal'den bir farkı, ortaya koyduğu poetikanın çelişkisiz ve sabit olmamasıdır. Yazım sürecinin kendi ürünü olan bu poetika, romantizmle başlayan modern şiirin dolaşık serüveninin de kısaltılmış bir tarihi gibidir. Türk şiirinin, 1930-70 yılları arasında, Batı şiirinin son iki yüzyıllık tarihini kısaltılmış ve yoğunlaştırılmış bir biçimde yeniden yaşadığı, ama bir "taklit" olarak değil de modern dünyada şiirin (sanatın) bir iç zorunluluğu olarak yaşadığı söylenebilirse eğer, bu yoğunlaşmanın en tipik temsilcisinin de İlhan Berk olduğunu görmek gerekir.

Orhan Koçak
Defter, Sayı 19, 1992

ELİNİN DOKUNDUĞU HERŞEYİ ŞİİRE ÇEVİRİYOR

Çağdaş şiirimizin ele avuca sığmaz şairi İlhan Berk ise, yenilik adına bilinçsiz savruluşların en belirgin, ama her döneminde başarılı olabilmiş ilginç bir örneğidir. İlk emekleme yıllarını aşınca, İstanbul (1947) adlı kitabıyla, şiire Walt Whitman görkemiyle girdi. Dünya şiirinden aldığı etkilerle, kısa sürede, 1940 toplumsalcılarından çok ilerilere gitti, daha gelişmiş toplumsalcı şiire ulaştı... 1957'de Edip Cansever'in Yerçekimli Karanfil, 1958'de Cemal Süreya'nın Üvercinka adlı kitapları çıkarken, İlhan Berk'in de Galile Denizi yayımlandı. Bunlar İkinci Yeni'nin etki alanını genişletecek olan kitaplardı. Toplumsalcı şiir yolunda daha üç dört yıl önce büyük bir atılım yapmış olan İlhan Berk, bu tam ters yöndeki akımın neredeyse öncülüğünü üstlenmiş gibiydi... Akımın yozlaşmasına, "Anlamsız Şiir" adını almasına neden olanların başında geldiği söylenebilir... Şiirde görsel tatlara büyük ağırlık verdi. Bu tür aşırıklar herkesin (akımı başlatanların da) İkinci Yeni'ye karşı dönmesiyle sonuçlanınca, şairler kendi yollarını aramaya giriştiler. Kişilikler belirginleşirken İlhan Berk de alabildiğine somut bir tanımlama şiirinin çarpıcı, şaşalattıcı örneklerini verdi. Çıkmaz sokaklarda dolaşırken bile güzellikler derleyebilen bu şair, hiçbir zaman durulmayacak bir yenileşme coşkusuyla elini sürdüğü her şeyi şiire dönüştürmeyi başardı.

Memet Fuat
Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi, 1985

Adlandırmak "ölümüdür"

İtalya Tiaro'da

Thales Ephesolu

ölümü ve zaman.

I

Artık yazarsak şunu yazalım.

Zamanı, ölümlü adlandırdık. Adlandırdık.

Karabasan! Hiç tanışmamalıydık adlarla.

Ardından böylece. Kendini anlatıyor her gün. O gün bugün ölümlü diye okuyor. Siz de deneyin. Çılgın zaman dışarda kaldı. Ben kışın doğum gününe gidiyorum. Rüzgâr beni buluyor. Ölüm biliyoruz.

BİR FOTOĞRAF

Fotoğraflarımın çekilmesine hep karşı durdum, ama bunu başarabildiğimi de söyleyemem. Başarabilenler ise bir elin parmaklarını geçmiyor, biliyorum. Biri dışında: Henri Michaux. Yazın dünyası yalnız bir fotoğrafıyla tanıyor onu. Bunu ben de çok isterdim. Nerde görünürsem görüneyim, karşıma o çıksın isterdim. Bundan sonra olsun bunu yapmaya karar verdiğimde de Fikret Otyam'ın fi tarihinde çektiği (oncası içinde) fotoğrafı seçtim. Bunu en çok ben olduğumu sanarak yeğledim. Karanlık bir fotoğraf, anlaşılmıyor, biliyorum. Ama şu da bir gerçek: Anlaşılmak karanlığı yüklenmektir de.

12

IT C.

all

NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI

BİR KİMLİK CÜZDANI

1 943'lerde Giresun'dan aldığım kimlik cüzdanımdaki bir resimde korkunç zayıfım. Avurtlarım çıkmış, gözlerim iyice içine çökmüş, kulaklarım sarkmış, ağzım düz bir çizgi gibi, çenem küçük ve sivri. Burnum, burun deliklerim çıkık. Yüzüm durgun, hüzünlü, bungun. Bir yüzden çok, bir yaprak! Bir sayrılıyı andırıyor. Saçlarımı ortadaya yakın bir yerden ayırmışım ve kıvrıkcık. Kazak, açık renk bir ceket giymişim. Vesikalık bir resim. Birinci sayfada şu yazılar:

Aile ismi	Birsen
Adı	Emrullah İlhan
Babasının adı	Veli
Anasının adı	Hesna
Doğum yeri	Manisa
Doğum tarihi	1334
Dini	İslâm

Boy / Göz / Renk / için FOTOĞRAFI YAPIŞIK deniyor. Hâlâ o kimlik cüzdanımı kullanıyorum. Korkunç eski, korkunç eskiliğini seviyorum. Hep yanıbaşımda durur. Sık sık elime alır, açar bakanım, dünyada sanki bir o benmişim. benden bir o kalacakmış gibi. Bu bir “Nüfus Hüviyet Cüzdanı” değil de, kendim üstüne bir sayfalık bir kalem denemesidir sanki; bir kağıda, bir kitaba çıkmıştır ve: “Ben buyum. diyorur.

*A*nnem dünya güzeliydi. Uzun boylu, incecik yüzlü, kağıtlar gibi beyaz, duruydu. Nilüferler gibi de suskun, gizemli. Güzel yüzlü Ortaçağ gravürlerinden düşmüştü sanki. Çekik gözleri, küçük çenesi, ağzı, ancak resimlerde rastlanırdı. Ağaçlar, akarsular, güneşler gibi kokardı. Kimdi, nereden gelmişti? Benim çocuk dünyam için bunlar kapalıydı. Onu hâlâ da hiçbir yere, hiçbir şeye bağlayamam.

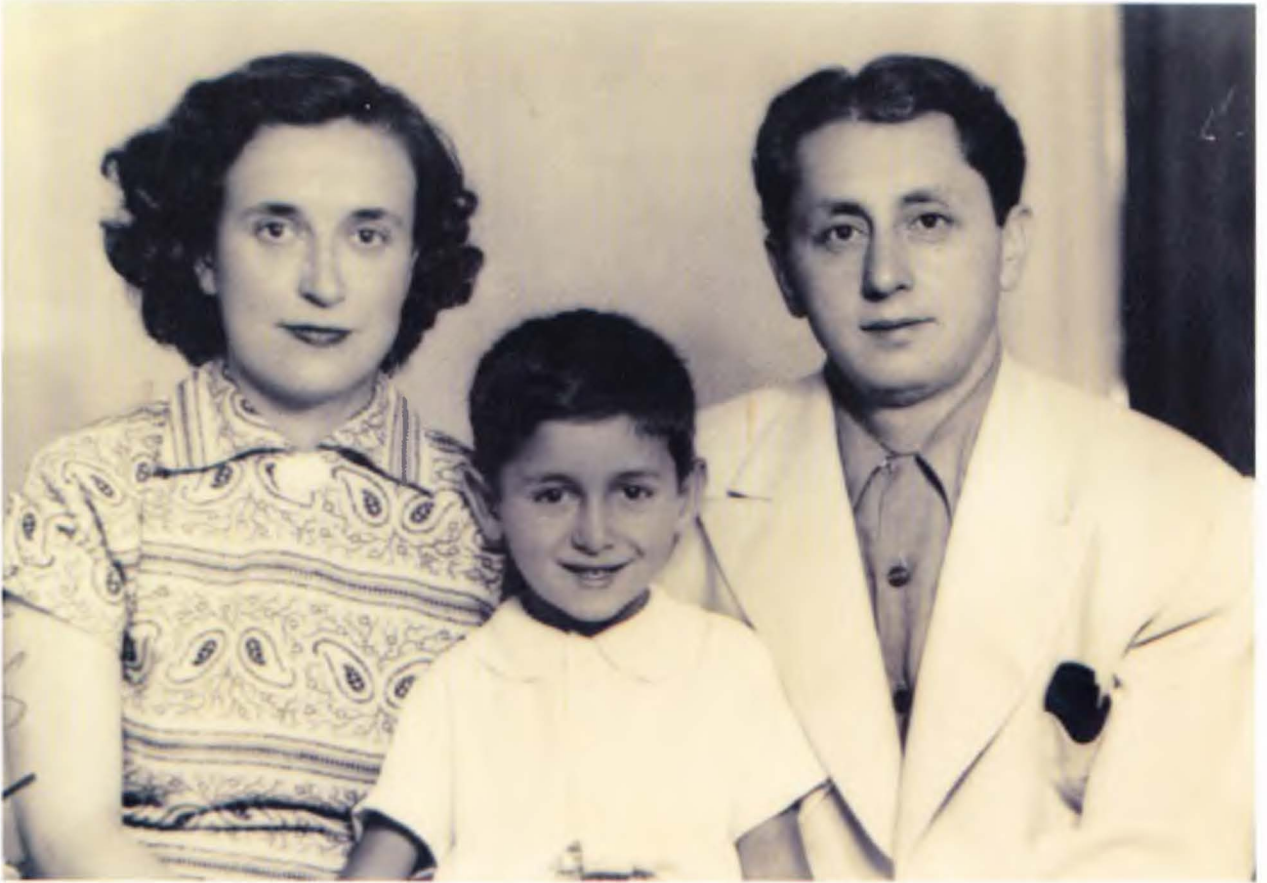
Halil Ibrahim, ağabeysi.

Voleybol takım arkadaşlarıyla, Manisa.

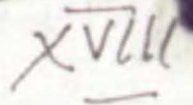

Eşi Edibe ve oğlu Ahmetle...

Eşi Edibe Berk.

~~Sen konusurken~~ / sen konusurken beyaz bir gül / sen konusurken
konusurken **beyaz bir gül**
aykırı yeşil / senin için senin sen, konusurken

Kır Kahvesi Vaziyatı

Kocamıs

Kır maslu.

Gölç

Sandalyeleri düzeltiyor ihtiyar kahvesi.

~~İki~~ Zeytinler, teneke, mavi. ~~iki~~

~~iki~~ Bardaklarındaki çay dışı (mavi) kahve.

Drda Oturda bir çocuk / ~~iki~~ kahinleri silmiş

kıves, korası, ~~iki~~ kahinleri

Dışında görünümün.

kahinlerken

Özellikle, çaylara dışıyor da mavi / çay

Ve çayın, barmadan. Kalktı / ~~iki~~ kahinler sonra

ADAMLAR

havcası,

kahve maslu.

Sandalyeleri düzeltiyor ihtiyar kahvesi.

Kocamıs

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler ~~iki~~ kahinler

T

aşlar iç dünyaları değin, dünya güzeli biçimleri, renkleri ile de ayrı bir dünyadırlar. Bir taşçının söylediğine göre, yuvarlak taşlar uzun yol yolcularıdır. Nice nice yollar tepmişlerdir çünkü. Köşeli taşlar da kaynak taşlarıdır. Suyu salık verirler. Halikarnassos'un Yalıkavak yolunda üç kaya vardır ki yüzlerinin renk değişiminden kuraklığın o yıl uzun olacağını anlar köylüler.

Hem bütün taşlar her şeyden önce renkleri ile vardır. Önce onu görürüz. Taşlarda renk addır. Renksiz taş yoktur. Taşı hem bunun için adıyla çağırırız. Liriktir taşlar. Söylen yumaklarıdır. Bu yüzden de şiire en yakındırlar (ne uzaktır ki şiire!). Taşlar bütün boyutlarda zamanı depolarlar, ona direnirler. Tarihi de dirençleri ile kucaklarlar. Her şeye, her şeye açık yaşarlar. Albeninin, yalınlığının da ta kendisidir.

Taşları okumak yeter. Her gün, her yerde rastladığımız taşları ele alırsak, nice büyük küçük yaşam öyküleri ile karşılaşırız. Çakıлтаşı belki de insana en yakışanıdır. Bir avuçta en güzel o durur. Bir çakıлтаşından daha güzel ne var!

*İ*nerek yeniden aynı taş merdivenlerden*
Dönüyor sonra uygun adımlarla
Yerine

Fotoğraf: Cengiz Civa, Mayıs 1985.

Aynı bir yücelt.

- Bir öte-ben; III
Nerdeyse hiçbir şey dışarıdayı.

A

Bir öte-ben.

Öte-ben
dir
şek.

~~Her şeye bağlanmak, her şeye bağlanmak, her şeye bağlanmak.~~

sanlı

~~Her şey a prioriye göre, doğrudur, doğru.~~

Tavan tavan olarak bir topluluğa bir toplu iğne olarak
bir yaprak da bir yaprak olarak.

Ev için asıl olan ~~ev~~ yalnız dünyada olmaktır.

Dünya da, dünyanın zorunlu koşulu.

Her şey sözcüklere yanlış anlamlar vermekten doğuyor.

V ~~Değişim sıvırlıktır. Kaostur.~~

~~Bir değişim için yaratılmıştır ev.~~

Bir katakomp!

Yaşayın ölmek için.

da

icin yada

Bir hayat

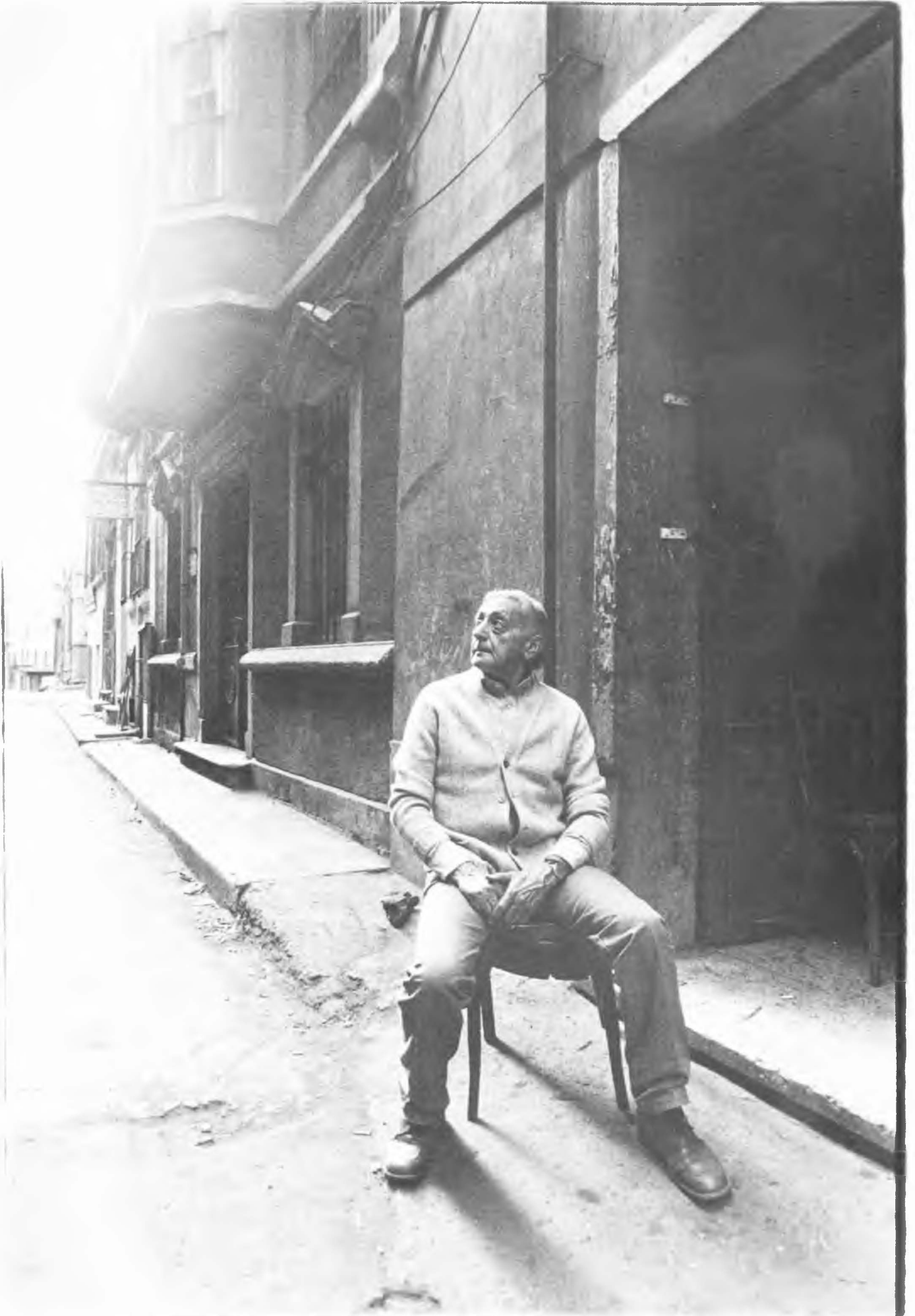

ADAÇAYI

Kökünde yalın, diri, hiç ölmeyecekmiş gibi durur. Koparıldığında, kurutulduğunda, kavanozlara konup saklandığında rengini ve kokusunu pek değiştirmez. Neyse olur sanki. Dalları daha bir sertleşir, yaprakları daha bir toplanır, daha bir içine kapanır, o kadar. 25-30 santim boyunda, salgı tüylü, ecza kokulu (yararlı bütün otlar gibi. Ama kaynar suda hemen değişir, bunu daha sonra, bardakta üstüne su dökünce, içmeye başlayınca göreceğiz), sessiz, mübarek bir ottur. Halikarnassos'un bütün tepelerinde, eteklerinde görülür. Demek ki bir Egeli. Tüylü, mor çiçekli, sayısız küçük yapraklı, boz yeşil renkte, ince uzun dallı ve kadife pürüzsüzlüğünde ve donuk. Kuru yapraklar başparmakla işaret parmağı arasında tutup kırıldığında

ÇIT!

diye bir ses çıkarır. Yaprakları üstten damarları yok gibidir, ya da görülmez. On on beş yaprak, ince çay bardaklarına konup, üzerine kaynar su döküldüğünde (şimdi benim yaptığım gibi), birden açık sarıya ve açık yeşil bir renk bırakır. Yapraklar yavaş yavaş açılıp dalındaki gibi canlı durmaya başlar ve hemen de suyun yüzüne çıkarlar. İşte tam bu zaman ilk kokusu değişir, hafif yara kokularına döner. Yapraklar iyice açılıp a ırlaşınca da suyun dibine çöker. Suyun rengi de tam sarıya döner. Açık, güzel bir sarıya. Artık içmeye başlamalısınız demektir bu. Hem de hemen, uzatmadan, benim gibi.

Fotoğraf: Cengiz Civa, Mayıs 1985.

BİR TAŞBASKISI PERA ALINLIKLİ

●●● bir taşbaskısı, Pera alınlıklı. Alt alta, üst üste çizgiler, oyuklar, çıkmalar, taşmalar. (Bir taşbaskısı Himalayalar'da bir yolculuktur. Yol iz yoktur. Yolunuzu siz bulacaksınız.) Karınca yuvaları gibi insanlar, sokaklar, caddeler. Bir deniz dibi haritasıdır sanki: Burunlar, koylar, körfezler çizecektir. Bir azınlık kalesi için! Bir azınlık kalesi: Özenle çevirdiği bir İmparatorluğun (ki haraç ve talanla büyümüştür).

Salıplı, putlar, haçlar.

Bir çıkma, Galata kökenli. (Coğrafya onu böyle mi görmek istemiştir?) Sessiz, duruk bir suyun sardığı. Yabanıl, kırılgan (böyle de denebilir). Adacıklar çıkan Eyüp önlerinde, hızla dönen sonra çarpıp Galata surlarına. Değil mi ki kapalı, yalnız bir iç sudur, dönecektir. (İkonlar, aynalar, küçük haçlar toplayıp, in-

cecik.)

Bir labirent: Sarı bir tarih çiziyordur gizliden gizliye. Akan evler, alanlar, sokaklar. Kuşatılmış Ortodoks şiddet ve şehvet: Sodom ve Gomore.

Katafalklar gibi sıralanmış Saint-Marie, Üç Horan, Aya Tiriadi. Ağzını ağzına almış Yüksekkaldırım. Uzuvar Büyük Cadde. (Kurutulmuş çiçekler, kuşlar, öpülmüş kızlar.)

Haritadaki yerinde Meşrutiyet ve Yeni Çarşı Caddeleri. Ve Concordia ve Panaia Kilisesi. Yerinde eski Çiçekçi, Hava, Alyon Sokakları.

Yerinde gök.

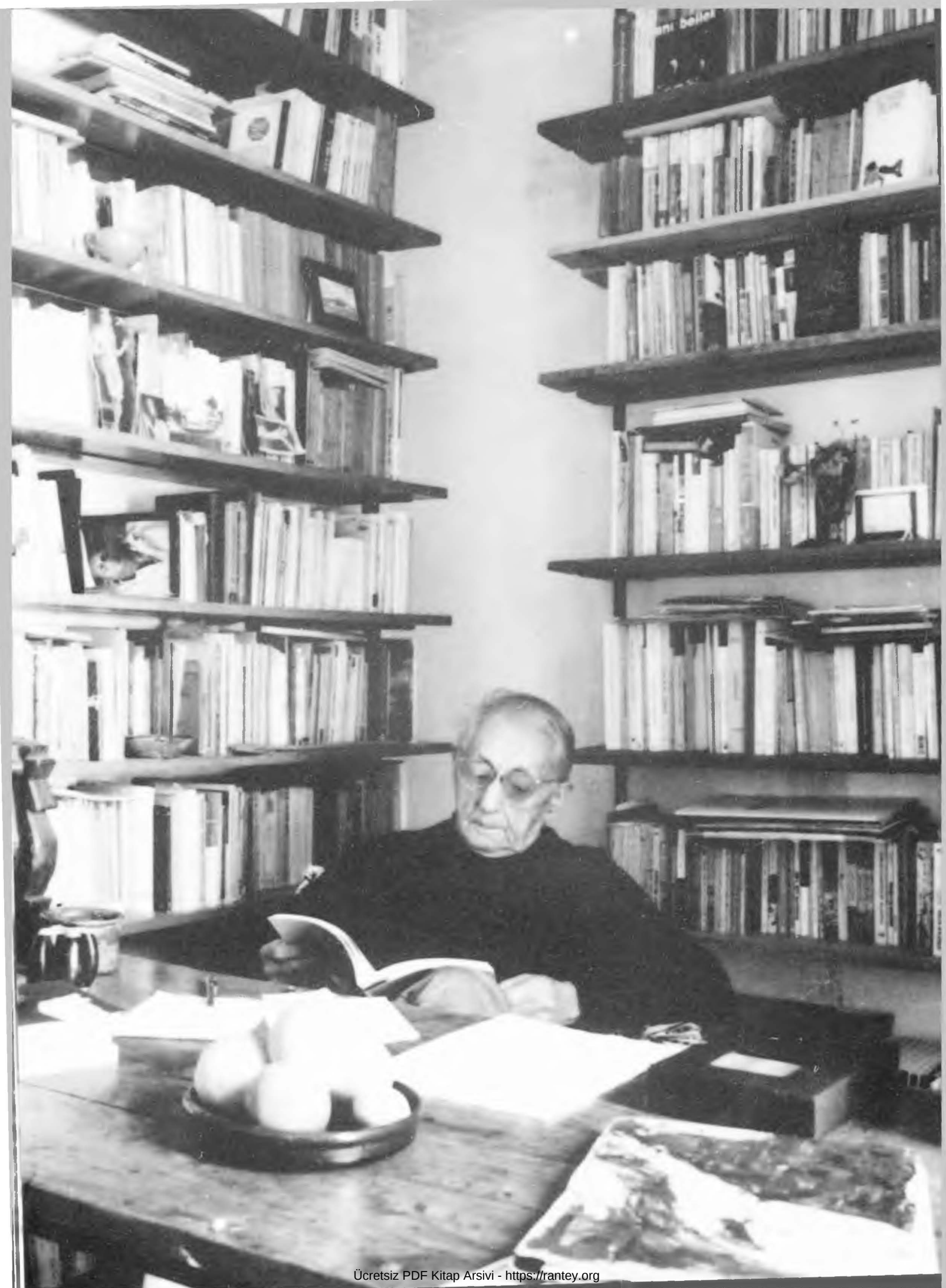

PİPO

Pipo üstüne kimler kitap yazmıştır, bilmiyorum. Daha çok aksoylu, şato adamı, ihtiyar İngilizlerden beklenmelidir bu. Şatosuna çekilmiş, pipolarını dizmiş, koltuğuna gömülmüş, tütününü yavaş yavaş hazırlayan, dalıp gitmiş, ocak başı adamı İngilizlerden. Ya da inekler gibi rahat, uzun boylu bir Hollandalı da olabilir bu. Ama neden az buçuk bir pipo adamı olan ben de olmayayım bu? Öyleyse?

Ben en çok uzun saplı, geniş karınlı, ağaçtan pipoları severim. Avuç içini dolduran, ilkel, yabansı, ağır pipoları. Şiirin elini sımsıkı tutan, bırakmayan, eski evler gibi de kalın duvarlı, uzun sofalı, dip odalı, emektar, çileli pipoları. Benim gibi yaşını başını almış bir adamdan da bu beklenir elbet. Hem pipo dalıp gitmesini bilen, düş adamlarına vergidir. İhtiyar, evcil, masa başı adamlarına. En çok da ozanlara. Bu yüzden de ocak, pencere, masa başıdır piponun yeri. ordan oraya taşınmayan nesneler gibi belli bir yeri, belli bir yurdu olan. Bir kötürüm, bir yatalak hayatı. Dünyayı bir pencere gören, dünyayı bir pencere bilen. Tekdüzeli bir yaşam adamlığı: Sinirli, mızırmız, kargılı. Benim gibi. Yine benim gibi ilençli, sıkıntılı, çılgın. Bir ortaçağ adamı: Suyu üfleyerek içen.

*Z*aman dediğimiz, yaratma eyleminin geçtiği, geçeceği, geçmekte olduğu süre değil midir?

'Au commencement
était le texte.'

quable ie
e comment us
s de produ
d con

21/11/92

(1989-1992)

DÜN DAĞLARDA DOLAŞTIM EVDE YOKTUM

Güneş cebimde bir bulut peydahladı. Taş, kördür diye yazdım. Ölüm, geleceksiz. Şeylerin yalnız adı var. Ve: 'Ad evdir.' (Kim söyledi bunu?) Dün dağlarda dolaştım, evde yoktum. Bir uçurum bize bakmışlı, uçurumun konutuğu usumda. Buydu bizim kendinde sonsuz olanı duyduğumuz. Nesneler ki zamanda vardır. Terziler çıracısı Hermüsül Heramise'nin pöstekisi her bahar ayaklanırdı. Yağmur yağmamazlık edemez. Taş, düşmemezlik.

ilhan
berk
senliknaması

ilhan
berk

YEDİTEPE

İN T I L A R

VI

Resmî eğitici

Resmî eğitici

Hiçbir şey başlatılmamış
yüce kadim kelimeler

Hiçbir şey başlatılmamış
yüce kadim kelimeler

KİTABI

ALINTILAR, VI

İLHAN BERK

YAYARECİ FEMİ

İhan Berk Bibliyografyası

Şir

- Güneşi Yakanların Selamı (1935)
İstanbul 1939-1945 (1947)
Günaydın Yeryüzü (1952)
Türkiye Şarkısı (1953)
Koroğlu (1955)
Galile Denizi (1958)
Çivi Yazısı (1960)
Otağ (1961)
Mısırkalyoniğne (1961)
Aşıkane (1968)
Şenlikname (1972)
Taşbaskısı (1975)
Atlas (1976)
Kül (1978)
İstanbul Kitabı 1947-1980 (1980)
Kitaplar Kitabı (1981)
Deniz Eskisi (1982)
Şiirin Gizli Tarihi (1983)
Delta ve Çocuk (1984)
Galata (1985)
Güzel Irmak (1988)
Pera (1990)
Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum (1993)

Deneme, Günlük, Seçki

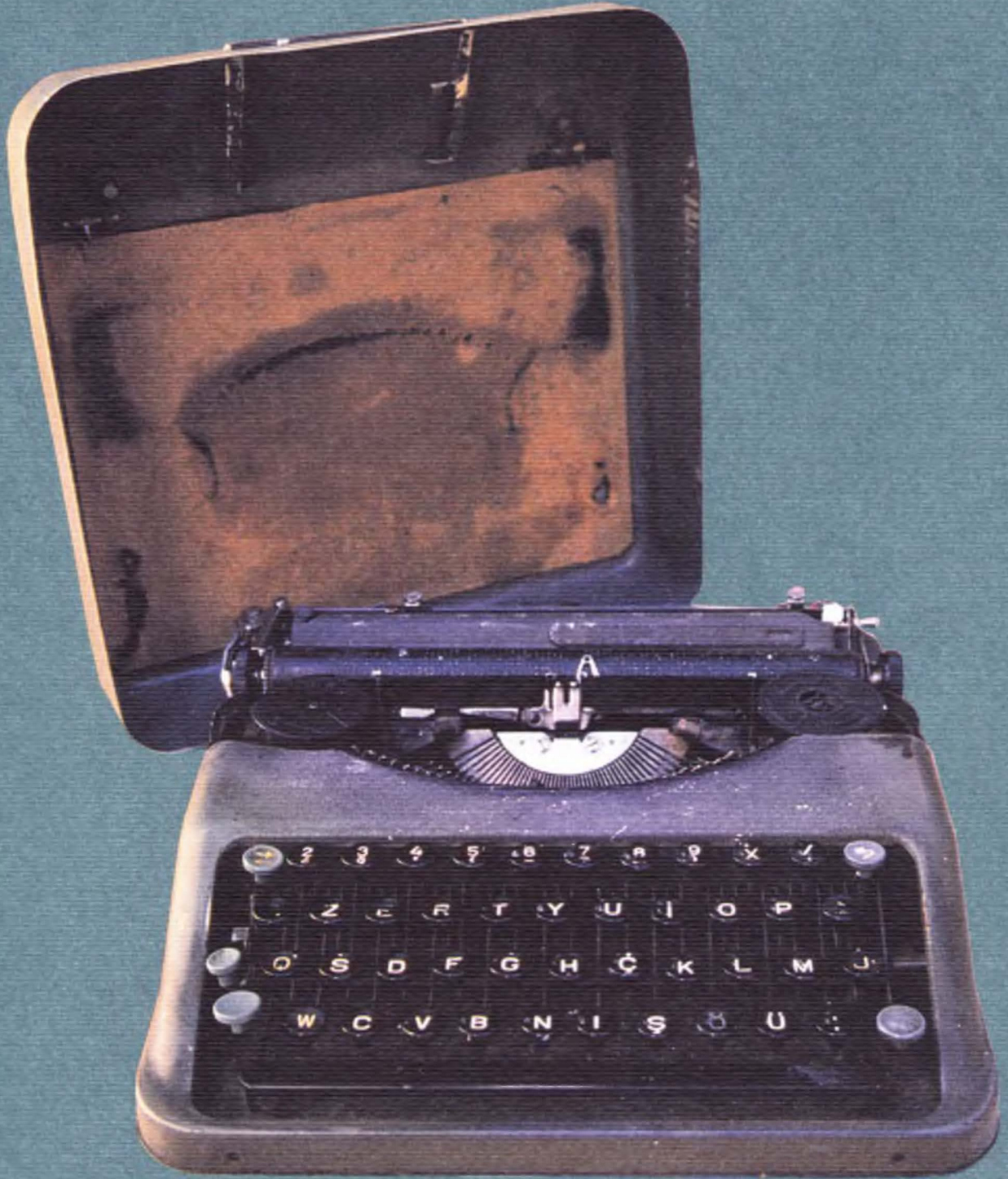
Uzun Bir Adam (1982)
Şifalı Otlar kitabı (1982)
Elyazılarına Vuruyor Güneş (1983)
İnferno (1994)
Kanatlı At (1994)

Çeviri ve Antolojiler

Başlangıcından Bugüne Beyit Mısra Antolojisi
Dünya Edebiyatından Aşk Şiirleri
Arthur Rimbaud'dan Seçme Şiirler
Aşk Elçisi
Dünya Şiiri ve Ezra Pound: Seçme Kantolar

Yabancı Dillere Çevrilmiş Eserleri

Estambul “İstanbul”
trad. de Clara Janes y Lütü Tokathoğlu
Madrid: Papeles de invierno, 1988.
Histoire Secrete de la Poesia “Şiirin Gizli Tarihi”
trad. du Ahmet Sel et Christian F. Estebe.
Paris: Arfuyen, 1991.
Poemas “Şiirler” trad. de Clara Janes y Lütü Tokathoğlu.
Madrid: Visor Libros, 1992.
Rio Hermoso “Güzel Irmak”
trad. de Mukadder Yayıcıoğlu y clara Janes.
Madrid: Ediciones del Oriente y del Mediterraneo, 1995.

Öte yandan dünyada benim yazılmış bir metni makinede yazmak kadar tepemi attıran bir şey yoktur. Yazılmış olması yetmeli demek istiyorum ki, onları daktilo etmek cinnete yakın görünüyor gözüme! Yıllardır daktilo makinesi kullandığım halde, hiçbir şiiri, yazıyı iki üç kez yazmadan yanlışsızına kavuşamam. Yanlışsız dediğim metin de, yine yanlışlardan bir türlü kurtulamaz.

a' lhan Berk

